

UNIVERSITAT DE BARCELONA

U

B

FLUIR AMB L'ART

CURS 2011-2012

Projecte final del Postgrau en Educació Emocional i Benestar

Autora: Natalia Vázquez Soriano

Tutora: Esther Garcia Navarro

***Projecte Final del Màster en Educació Emocional i
Benestar
subjecte a una llicència de Creative Commons:***

[Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 3.0 No adaptada de Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/)

La direcció del Màster en Educació Emocional i Benestar possibilita la difusió dels treballs, però no es pot fer responsable del seu contingut.

Per a citar l'obra:

Vázquez, N. (2012). *Fluir amb l'art. Projecte Final del Màster en Educació Emocional i Benestar*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Dipòsit Digital: <http://hdl.handle.net/2445/45563>

ÍNDEX

1.INTRODUCCIÓ	2
2.FONAMENTACIÓ TEÒRICA	
El desenvolupament emocional a la infància.....	4
Tipus d'emocions.....	6
L'educació emocional.....	7
Art i emoció.....	8
Les emocions estètiques.....	9
L'educació estètica.....	10
Programa educatiu "The song room".....	12
3.DESCRIPCIÓ DEL PROGRAMA	13
4.ACTIVITATS	
La mirada.....	23
Som iguals som diferents.....	25
Fem circ.....	26
Mou el cos.....	27
Somiar.....	29
La música de les mans.....	31
La meva flor.....	32
Ens relaxem.....	33
La tortuga i el drac.....	35
La meva escola.....	38
Acció.....	39
Viure l'art.....	41
5.PROCÉS DE PRÀCTIQUES	43
6.CONCLUSIONS	45
7.BIBLIOGRAFIA	46
8.ANEXOS	47

1.INTRODUCCIÓ

L'art és una eina privilegiada per a la prevenció, per la pedagogia i per al benestar. Per als nens és un factor essencial en el seu creixement, que els permet desenvolupar-se i evolucionar per descobrir les fonts del seu propi benestar, de la seva salut psicològica i física i de la capacitat per conviure en harmonia amb els altres.

El següent programa va dirigit a un grup de 24 alumnes de preescolar. Soc mestra i aquest curs he començat en una escola nova on acompanyo com a tutora a 25 nens i nenes de 4 anys en el seu procés d'aprenentatge diari. És un grup amb problemes de comunicació i relació causa del seu origen immigrant.

Cal dir que la migració porta una sèrie de sensacions que només coneixen les persones que deixen el seu país per començar una nova vida. És probable que millorin les seves condicions econòmiques, però els sentiments de soledat i desàrrelament són freqüents davant la nova situació. Juntament amb els condicionaments afectius que representa la migració, es troben altres conflictes derivats de la immigració, ja que moltes vegades pateixen rebuig i aïllament. Encara que molts d'ells vénen amb la seva família, les condicions de vida no són les més adequades, la qual cosa és font de conflictes i tensions.

L'aprenentatge de viure en dos mons també ho és per als més petits i els adolescents, és a dir, entre els valors dels seus pares que van créixer en el seu lloc d'origen i els de la societat a la qual pertanyen.

El treball amb l'art en entorns multiculturals aconsegueix que, tant les persones immigrants com els nadius, puguin expressar els sentiments que els provoca aquesta situació. Viure el rebuig pot ser una causa de patiment o profund malestar. Aquest tipus de rebuig es presenta en societats racistes en les que els que arriben tenen problemes per socialitzar-se. Els nens de vegades repeteixen l'esquema dels pares i és probable que apareguin conflictes basats en la manera com els adults perceben el tema de la migració.

L'art té una destacada finalitat o vessant estètica, a vegades compleix també una important funció terapèutica però, per sobre de tot, interessa destacar el seu potencial al posar-nos en contacte amb les nostres emocions i fer-les aflorar a l'exterior per compartir-les. Per això, s'ha de potenciar com a impulsor de la creativitat personal, com a mitjà que permet expressar i compartir la singularitat, i com a recurs per a la vivència i l'educació de les emocions.

L'escola ha de fomentar el pensament divergent, la recerca, l'experimentació, la innovació. Hem d'educar per la discrepància, estimular la imaginació i propiciar l'esperit crític. La nostra ment ha d'aprendre a anticipar situacions i emocions, i a preveure un ventall prou ampli i original de mitjans per fer front als possibles obstacles que poden sorgir.

El meu objectiu amb aquest programa és facilitar la comunicació a través de l'expressió artística, potenciar la creativitat i establir relacions socials sanes. Està dirigit a tots els que s'interessin en el tema de la creativitat i l'art com a eina de regulació emocional. Per qui vulgui desenvolupar la seva pròpia creativitat i crear un llenguatge de comunicació amb els nens i nenes, i sobretot, gaudir del procés vivencial.

El treball proposa una sèrie d'activitats d'educació emocional a través de l'expressió artística tenint en compte el desenvolupament de les competències emocionals en l'etapa preescolar.

Es presenta un recull de 12 sessions distribuïdes al llarg d'un trimestre escolar considerant-lo com un treball amb una continuïtat al llarg del curs. Cada activitat conté els objectius a assolir, el procediment de la dinàmica, la temporalització juntament amb els recursos necessaris i l'avaluació.

2.FONAMENTACIÓ TEÒRICA

El desenvolupament emocional a la infància

Rafael Bisquerra (2009) defineix el concepte d'emoció com un estat complex de l'organisme caracteritzat per una excitació o pertorbació que predisposa a l'acció. Convé distingir entre el que és el processament emocional, l'experiència emocional i l'expressió emocional per arribar a comprendre plenament el concepte d'experiència d'una emoció. El *processament* (Bisquerra, 2009) és un fenomen neuronal propi del cervell del qual no és conscient, s'activa a partir de la valoració automàtica i coincideix amb la component psicofisiològica. La conseqüència és *l'experiència emocional* de la qual sí s'és conscient i coincideix amb la component cognitiva, és la presa de consciència de la reacció psicofisiològica i cognitiva que esdevé en una emoció. Finalment *l'expressió emocional* és la manifestació externa de l'emoció, pot produir-se a través de la comunicació verbal i no verbal, coincideix amb la component comportamental i predisposa a l'acció però aquesta acció ja no formarà part de l'emoció. Per exemple, si sentim por i fugim, la fugida ja no formarà part de l'emoció. A través de l'observació detectarem doncs l'expressió emocional, és a dir el conjunt de canvis en l'estat corporal, canvis, doncs, perceptibles per un observador extern.

La funció de les emocions pot situar-se en dos nivells: el de la sensibilitat emocional i el de la resposta emocional.

En l'etapa de *zero a sis anys*, els aspectes emocionals tenen molta importància per a la vida i constitueixen la base per al progrés del nen en les diferents dimensions del seu desenvolupament: cognitiu, físic-motor, psicològic, social i afectiu-emocional. Cadascuna es desenvolupa al llarg de la vida i la base del seu creixement es troba en la infància.

EDAT	MANIFESTACIÓ EMOCIONAL
2-5 mesos	<ul style="list-style-type: none">• Discriminen les expressions facials de content, trist i ràbia.• Reconeix les emocions en els altres.• El somriure social.• Inici de l'ansietat.• Aparició de l'ensurt.
5 mesos	<ul style="list-style-type: none">• Interès per la recerca d'estímul nous.• Aparició de la sorpresa.
6-8 mesos	<ul style="list-style-type: none">• Comportaments empàtics.

8-9 mesos	<ul style="list-style-type: none"> • Emocions innates de supervivència. El plor, el somriure, l'interès i el disgust. • Les emocions tenen la funció de supervivència i la comunicació amb els pares o cuidadors. • Estat de calma o plaer quan se li satisfà les seves necessitats bàsiques. • Li agraden les carícies al cos.
1 any	<ul style="list-style-type: none"> • Habilitats empàtiques. • Aprenentatge de les conductes afectives dels altres.
2 anys	<ul style="list-style-type: none"> • Imitació de l'expressió facial d'emocions bàsiques.
3 anys i mig	<ul style="list-style-type: none"> • Distinció de les persones per a la relació emocional que estableix. • Reconeix les emocions i sentiments en els personatges de contes que li expliquen.
4 anys	<ul style="list-style-type: none"> • Utilització de vocabulari emocional.
5-6 anys	<ul style="list-style-type: none"> • Expressivitat emocional.
6 anys	<ul style="list-style-type: none"> • Associació de situacions i emocions.

En l'edat compresa entre els *tres i els sis anys* s'inicia una nova etapa de desenvolupament en què es construeixen nous interessos i necessitats, reptes, i es desenvolupen noves formes d'expressió i de relació amb els altres.

El llenguatge és l'instrument que formarà part de la vida dels nens. A través d'ell es comprèn la realitat, es comuniquen les experiències, s'expressen els sentiments i inquietuds. Aquest instrument permet l'aparició de la fantasia, de la imaginació, i és una ajuda poderosa per al nen en la resolució de problemes.

Aportacions de López, Etxebarria, Fuentes i Ortiz (2008) afirmen que durant els anys preescolars, a mesura que augmenta el seu món social i el seu coneixement social, augmenta la complexitat i la intensitat de les emocions, s'amplia la gamma de situacions que les activen i es produeixen importants avenços en la comprensió i en la regulació emocional.

Quant a la comprensió emocional, als *tres anys* els nens utilitzen la seva pròpia experiència per relacionar situacions de la vida quotidiana i les seves emocions corresponents i generalitzen aquest coneixement a altres situacions. Però, ja a partir dels *quatre anys*, comencen a ser capaços d'abandonar el seu coneixement situacional per introduir una mica en la ment dels altres i considerar la relació entre la situació i els desitjos dels altres a l'hora de saber quina emoció estan experimentant. A mesura que augmenta la comprensió de les emocions i la presa de perspectiva, les respostes empàtiques es fan més complexes. És en aquesta època quan els nens comencen a utilitzar les regles d'expressió emocional.

Respecte a la regulació emocional, entre els *tres i els sis anys* els nens es van fent cada vegada més hàbils per afrontar les seves emocions. És important que els nens coneguin estratègies de regulació, la seva utilitat i les seves conseqüències. Que tinguin flexibilitat per adaptar-les a diferents contextos i situacions, i que desenvolupin la confiança en la seva capacitat de regulació.

El llenguatge dóna pas a la comunicació amb els altres, a les relacions interpersonals. El desenvolupament de les habilitats lingüístiques-comunicatives i la consciència dels propis estats emocionals contribueixen al reconeixement de les emocions dels altres, al desenvolupament de l'empatia i al desenvolupament de la competència social en les interaccions amb els iguals. Tot això afavoreix la resolució de conflictes amb els altres, les conductes pro socials, la tolerància i respecte, la solidaritat, la cooperació, la generositat i la disminució de l'agressivitat verbal i conductual.

A partir d'aquest moment, la interacció amb els iguals adquireix una gran rellevància com a context relacional, i podem esperar una interinfluència entre el desenvolupament emocional i les relacions amb els companys.

Tipus d'emocions

S'han dut a terme diferents classificacions de les emocions, utilitzant diverses metodologies, les quals han arribat a conclusions diferents. Es pot distingir entre emocions positives i emocions negatives. Les *emocions negatives* són desagradables, s'experimenten quan es bloqueja una meta, davant d'una amenaça o una pèrdua. Aquestes emocions requereixen energies i motivació per afrontar la situació de manera més o menys urgent. Les *emocions positives*, en canvi, són agradables, s'experimenten quan s'aconsegueix un objectiu. L'afrontament consisteix en el gaudi i benestar que proporciona l'emoció. A més, hi ha una tercera categoria, que són les *emocions ambigües*, les que no són ni positives ni negatives, o bé poden ser ambdues segons les circumstàncies.

Recollint els intents classificatoris més rellevants, es consideren les següents categories d'emocions intentant incloure el major nombre possible d'emocions positives (Bisquerra, 2000: 96).

CLASSIFICACIÓ DE LES EMOCIONS

1. Emociones negatives:

Ira, por, ansietat, tristesa, vergonya, aversió.

2. Emociones positives:

Alegria, humor, amor, felicitat.

3. Emociones ambigües:

Sorpresa, esperança, compassió.

4. Emociones estéticas.

Des de la perspectiva de l'educació emocional cal prendre en consideració les emocions susceptibles de ser educades. En aquest sentit es posa un èmfasi especial en les positives.

Els estudis científics sobre les emocions, en general, s'han centrat en les negatives. Però el canvi de segle ha anat acompanyat d'un canvi de tendència que es manifesta per un interès creixent per les emocions positives. Les investigacions de Fredrickson (2000a, 2000b, 2001, 2003) són un exemple sobre això.

S'ha observat que les emocions positives contribueixen a millorar la manera de pensar, millorar la salut física; resoldre problemes relacionats amb el creixement personal; experimentar estats mentals i comportaments que, de forma indirecta, preparen per afrontar les dificultats de la vida; ampliar els repertoris de pensament i d'acció, construir reserves de recursos físics, intel·lectuals, psicològics i socials, que poden estar disponibles en moments futurs de crisi; preparar per afrontar reptes; estimular la creativitat, la solució creativa de conflictes, etc. Experimentar emocions positives té un efecte positiu en la convivència, en la resolució de conflictes, en la salut i en el benestar personal.

Un estat emocional positiu porta a un pensament obert, optimista, creatiu i flexible, que facilita l'afrontament eficaç de l'adversitat, la solució positiva de conflictes i alhora incrementa el benestar (Fredrickson, 2001; Fredrickson i Joiner, 2002).

L'educació emocional

A l'edat preescolar les situacions que provoquen còlera són els conflictes de possessió i espai, amb els iguals. En escolars la còlera és generada en major mesura per problemes de dominància i rebuig social.

Per tant, és necessari el desenvolupament d'aquells processos que promouen la competència emocional.

El sistema educatiu actual s'orienta cap a la formació integral de l'alumne i l'educació per a la vida. Això implica atendre de manera equilibrada tant el desenvolupament cognitiu, tradicionalment l'aspecte predominant, com el desenvolupament emocional.

L'educació emocional és un:

procés educatiu, continu i permanent, que pretén potenciar el desenvolupament de les competències emocionals com element essencial del desenvolupament humà, a fi de capacitar per a la vida i

amb la finalitat d'augmentar el benestar personal i social (Bisquerra, 2000: 243)

i l'objectiu principal de l'educació emocional és el desenvolupament de les competències emocionals.

Entenem les competències emocionals com el conjunt de coneixements, capacitats, habilitats i actituds necessàries per prendre consciència, comprendre, expressar i regular de forma apropiada els fenòmens emocionals (Bisquerra, 2009: 146)

En l'etapa preescolar les competències emocionals a treballar són (López, 2010: 15):

- La *consciència emocional*. Prendre consciència del propi estat emocional i expressar a través del llenguatge verbal i no verbal, així com reconèixer els sentiments i emocions dels altres.
- La *regulació emocional*. Capacitat de regular els impulsos i les emocions desagradables, de tolerar la frustració i de saber esperar les gratificacions.
- L'*autonomia emocional*. La imatge que un té de si mateix (autoconcepte) és un pas necessari per al desenvolupament de l'autoestima. Un cop ens coneixem i sabem com som, per dins i per fora, podem aprendre a acceptar-nos i a estimar-nos (autoestima).
- La *competència social*. Consisteixen en reconèixer les emocions dels altres, saber ajudar altres persones a sentir-se bé, desenvolupar l'empatia, saber estar amb altres persones, respondre als altres; mantenir unes bones relacions interpersonals.
- Les *competències per a la vida i el benestar*. Experimentar benestar subjectiu en les coses que fem diàriament a l'escola, en el temps lliure, amb els amics, en la família i en les activitats socials. Es tracta d'oferir recursos que ajudin a organitzar una vida sana i equilibrada, superant les possibles insatisfaccions o frustracions.

Art i emoció

Art i emoció estan relacionats de tal manera que es pot considerar que l'art es justifica en l'emoció que transmet. En el món de l'art, l'emoció s'ha donat per suposada.

Una resposta emocional davant les obres d'art és una cosa que apareix com lògic i natural. Cada tipus d'art té les seves peculiaritats quant a les emocions que pugui generar. Des d'una concepció àmplia d'emoció, es pot acceptar que a través de l'art és possible experimentar tot tipus d'emocions. Però són emocions que tenen unes característiques peculiars. Això ens porta al concepte d'emoció estètica.

Les emocions estètiques

Les emocions estètiques són la resposta emocional davant la bellesa. Davant qualsevol tipus de bellesa com la contemplació d'obres d'art (literatura, pintura, escultura, arquitectura, música, dansa, cinema, teatre, etc.)

La investigació científica pot produir en determinats casos (per exemple, en un descobriment) un estat similar a l'experiència estètica. Una cosa semblant pot succeir en certes experiències religioses, la contemplació de la naturalesa (una sortida o posta de sol, el mar) també pot produir una emoció estètica. El mateix podem dir de certs moments en la pràctica d'un esport (quan es guanya una competició). Per extensió podríem referir-nos a l'emoció que es pot sentir davant una feina ben feta. En tots aquests casos (art, ciència, religió, naturalesa, esport, professió) es fa difícil determinar si realment són emocions o "processos estètics" de caràcter intel·lectual.

Es tracta de potenciar aquestes emocions a través de les obres d'art.

Són experiències positives per mitjà de la contemplació estètica, com una forma de "consciència emocional", "regulació emocional" i factor de salutogènesi. Les emocions estètiques tenen els mateixos efectes beneficiosos per a la salut que tenen les emocions positives per al sistema immunitari (Bisquerra, 2009: 175)

L'art és una manifestació universal. La percepció estètica va néixer amb l'ésser humà i s'evidencia en la necessitat de bellesa que experimentem tots al llarg de la nostra vida. L'art no es destina només als entesos, doncs s'ocupa dels sentiments i les emocions que compartim tots.

Les emocions estètiques es donen quan reaccionem emocionalment davant certes manifestacions artístiques (literatura, pintura, escultura, arquitectura, música, dansa, cinema, teatre, etc.) (Bisquerra, 2000: 110)

Davant les obres d'art, convé distingir tres contextos (Bisquerra: 2009: 176): art representacional, art abstracte i art que genera emocions negatives. El primer es refereix a la ficció representada a través de l'art (literatura, narració, novel·la, teatre, cinema). L'art abstracte és un concepte en què la música és el referent, sobretot quan no representa res en concret, per exemple, una simfonia. I l'últim quan a partir d'històries tràgiques o de terror, es generen emocions negatives.

Cada tipus d'art té les seves particularitats pel que fa a les emocions que pugui generar.

Les experiències estètiques així enteses tenen elements en comú amb el concepte de fluir (Csikszentmihalyi, 1997)

El "fluir" és l'experiència òptima que de vegades experimentem, en què de vegades sentim una mena d'alegria, un profund sentiment d'alegria o felicitat, que es converteix en un referent de com ens agradaria que fos la vida (Bisquerra, 2009 : 240)

Aquesta experiència plaent depèn de la capacitat de controlar el que succeeix en la consciència moment a moment. És el control directe de l'experiència i l'habilitat per trobar alegria en tot el que es fa, i cada persona ho pot aconseguir en funció del seu propi esforç i creativitat.

Per Csikszentmihalyi (1997:82) la fenomenologia del gaudi té vuit components:

1. L'experiència sol ocórrer quan ens enfrontem a tasques que tenim almenys una oportunitat d'aconseguir.
2. Hem de ser capaços de concentrar-nos en el que fem.
3. La concentració és possible perquè ofereix unes metes clares.
4. Ofereix una retroalimentació immediata.
5. Un actua sense esforç, amb una profunda implicació que allunya de la consciència les preocupacions i frustracions de la vida quotidiana.
6. Les experiències agradables permeten a les persones exercir un sentiment de control sobre les seves accions.
7. La pròpia personalitat sorgeix més forta després de l'experiència de flux.
8. El sentit de la durada del temps s'altera.

La combinació de tots aquests elements produeix un sentiment de gaudi profund.

Les emocions estètiques i l'experiència de flux tenen moltes aplicacions des de la perspectiva de l'educació emocional. Aprendre a emocionar i gaudir-ne. Seria una forma de motivar per a l'aprenentatge, ja que hi ha una relació directa entre emoció i motivació.

Tot això suposa la importància, la conveniència i la necessitat d'introduir experiències en emocions estètiques en la pràctica educativa. El gaudi de les emocions estètiques requereix un esforç previ en formació. És un esforç que val la pena, ja que tindrà efectes saludables en la persona, la regulació emocional i el benestar particular i social.

L'educació estètica

Andrade (2009) afirma que "L'educació Estètica es refereix en si a la formació d'una actitud ètica i estètica cap a tot el que envolta a l'individu. (...) L'Educació artística, s'expressa a través dels seus mitjans expressius que són la plàstica, la dansa, el teatre, la literatura i la música. "

Hargraves (1991) Andrade (2009), Read (1995), entre d'altres prefereixen parlar d'Educació Estètica atès que amb aquesta nominació fan

referència a una formació més àmplia que suposa fonamentalment el proposar accions per al desenvolupament de la sensibilitat estètica.

En un dels primers documents curriculars de caràcter nacional "Currículum per al Nivell Preescolar" de l'any 1972, es proposava una àrea educativa a la qual anomenaven de la "Sensibilitat Estètica" que ocupava un lloc central en el reconeixement d'allò que es proposaven ensenyar als nens menors de sis anys. Es proposaven "(...) treballar amb música, plàstica i literatura, per aconseguir el desenvolupament de la lliure expressió a través del joc, dibuix i llenguatge, estimulants l'activitat creadora i canalitzant la fantasia."

L'Educació Estètica és fonamental en els primers anys en el sentit que ofereix als nens petits les oportunitats perquè puguin contemplar i gaudir estèticament de la natura, de la dimensió estètica en les situacions quotidianes i també de les produccions artístiques.

En els primers anys es busca que els nens coneguin a través de l'exploració sensible. Aquestes exploracions li possibilitaran una certa connexió emotiva i sensible amb el explorat al mateix temps que certs coneixements sobre allò que exploren. De la mateixa manera que en els primers anys no s'ensenyava l'estructura del conte i si s'ensenyava a "escoltar contes" podríem afirmar que s'ensenyava a apreciar i contemplar imatges, a gaudir de la producció plàstica centrada en l'exploració.

En les experiències estètiques, en els processos de descobriment, creació, producció i apreciació, sempre s'estan ensenyant els elements del llenguatge visual entre altres aprenentatges compromesos.

La diferència és que en els primers anys es posa "focus" en els processos de descobriment, d'apreciació, d'emoció davant les obres, de sentiments que commoguin i habilitin l'entrada al camp del fantàstic, l'imaginat, l'estètic, el que emociona, el que humanitza perquè connecta al subjecte amb el sensible. Qui es posi "focus" en aquests aspectes no exclou la presència dels elements del llenguatge plàstic-visual, però aquests no s'han de constituir en objectes d'ensenyament i sí que ha de ser central l'entrada a la participació, a l'experiència estètica en la seva dimensió emocional i afectiva.

Resulta central llavors considerar que el nen petit s'ha d'iniciar en l'exploració sonora enriquint el repertori gaudit i viscut obres musicals, imatges per apreciar, danses per ballar i també poemes, cançons de bressol, cançons de bressol per escoltar que sensibilitzen i enriqueixen estètica i culturalment la formació del nen.

Algunes de les formes privilegiades per afavorir el desenvolupament de la sensibilitat estètica i l'ensenyament dels llenguatges artístic-expressius són:

- La construcció d'escenaris estètics.
- La possibilitat de compartir emocions amb els nens.
- La realització conjunta d'accions d'apreciació-contemplació.
- La realització conjunta d'accions d'exploració-producció-creació.

Les maneres particulars d'assumir l'ensenyament del Llenguatge Plàstic-Visual en els nens es caracteritzen per:

- Proposar accions centrades en l'activitat afectiu-emocional, això implica compartir emocions i participar d'un "triàleg estètic". Accions valoratives, creatives, respectuoses, repetitives, recursives i realitzades en conjunt.
- Privilegiar la participació del nen en escenaris estètics com part de la quotidianitat.
- Oferir múltiples oportunitats d'explorar, descobrir, produir, crear, amb el propòsit que el nen gaudeixi de les seves accions, senti gaudi estètic a mesura que es lliura al joc exploratori, al vaivé, l'interès desinteressat per l'objecte.
- Atorgar temps perquè la contemplació succeeixi, perquè la percepció doni lloc a l'apreciació i la contemplació estètica.
- Transcórrer en un temps que permeti gaudir sensiblement i gaudir de l'estètica.

Totes aquestes característiques són constitutives del que s'entén per experiència estètica. L'objectiu educatiu ha de ser promoure, facilitar, procurar que els nens participin d'experiències estètiques que commoguin, que estiguin presents cada dia, que reconeixin el nen com a subjecte capaç de gaudir sensiblement quan els elements del llenguatge plàstic visual es fan presents en imatges que emocionen.

“Experiències Estètiques per tots” és un bon lema de bell so democràtic. No perquè tots siguin artistes, sinó perquè ningú sigui esclau. Rodari (1973)

Programa educatiu “The song room”

“The song room” és una organització nacional sense ànim de lucre que proporciona gratuïtament, a llarg termini, la música i les arts basades en programes per a nens en comunitats desfavorides i d'alta necessitat.

L'objectiu és que tots els nens tinguin l'oportunitat de participar en la música i les arts per millorar la seva educació, el desenvolupament personal i la participació comunitària.

Per a més informació: www.songroom.org.au

3.DESCRIPCIÓ DEL PROGRAMA

L'escola on s'ha realitzat aquest programa es troba en un barri de Mataró, anomenat Rocafonda, on en els últims anys el creixement de la població ha estat gairebé nul. Cal destacar la incidència de la immigració de la població africana, especialment magrebí i subsahariana, més recentment, sud-americana i xinesa.

Tot i que la població del barri ha anat disminuint des de l'any 1991, en l'últim any s'ha notat un augment, explicat principalment pel flux migratori que arriba d'altres municipis de Catalunya, de l'estat espanyol o de l'estranger.

En general, Rocafonda es troba en precarietat de serveis i associacions culturals. Els dèficits en els equipaments són importants. Hi ha pocs espais de joc, cap de grans dimensions.

L'escola, anomenada també Rocafonda, fa el possible per adequar els seus mitjans, esforços i recursos perquè no es produeixi cap discriminació a causa de l'origen lingüístic dels nens.

Es treballa per integrar les diferències que vinguin donades per l'origen personal i la llengua materna dins un marc comú, considerant-los un element enriquidor de la identitat col·lectiva.

A l'escola Rocafonda, els nens i adolescents tenen dificultats d'aprenentatge, baixa autoestima i poc desig de socialitzar. Per aquest motiu, és necessari un treball a partir de l'expressió artística. Potenciant el seu procés creatiu és possible aprendre a conèixer els seus propis problemes, habilitats, facultats i recursos, alhora que facilita la comunicació i l'expressió, coses que permeten aportar i desenvolupar solucions pròpies.

Els *continguts i objectius* generals del programa són:

L'art com a mètode per a la creativitat:

- Descobrir, experimentar i recrear amb els objectes des d'una visió personal.

L'art com a expressió d'emocions:

- Fomentar la sensibilitat personal i desenvolupar la dimensió afectiva.

L'art com a comunicació creativa:

- Desenvolupar codis facilitadors de la transmissió d'emocions, sentiments, actituds i valors.

L'art com a desenvolupament estètic:

- Fer predominar el gaudi en sí mateix.

L'art com a experiència:

- Facilitar les relacions i proporcionar significat a tot el que ens envolta.

L'art com a autoregulació:

- Facilitar el camí cap a la transformació dels propis pensaments i accions.

El programa segueix uns *principis metodològics* bàsics tenint en compte el desenvolupament maduratiu dels nens i nenes d'aquestes edats:

- Necessitat de partir del *nivell de desenvolupament de l'alumnat*: l'inici d'un nou aprenentatge es realitza sempre a partir del bagatge de l'alumne. Per tant, s'ha de tenir en compte el seu nivell de competència cognitiva i els seus *coneixements previs*.
- Necessitat d'assegurar la construcció *d'aprenentatges significatius*: per fer-ho, el nou material ha de ser potencialment significatiu, tant des del punt de vista de l'àrea que s'estigui treballant, com des del punt de vista de l'estructura psicològica de l'infant. Tot proporcionant situacions d'aprenentatge que tinguin sentit per als alumnes, amb la finalitat que els resultin *motivadores i funcionals*.
- Principi de *motivació*: es procura partir dels interessos, demandes, necessitats i expectatives dels alumnes.
- Metodologia *activa*: les activitats proposades vetllaran per la integració activa dels alumnes en la dinàmica general de l'aula i en l'adquisició i configuració dels aprenentatges. L'activitat física i mental és una de les principals fonts d'aprenentatge i desenvolupament.
- *Atenció a la diversitat de l'alumnat*: la intervenció educativa assumeix com un dels principis bàsics tenir en compte els diferents ritmes d'aprenentatge, així com els diversos interessos i motivacions.
- Principi de *quotidianitat*: utilitzant el medi que ens envolta com una font inesgotable de recursos i experiències, doncs quan partim de la *realitat*, els infants poden establir relacions amb les seves vivències fent que els aprenentatges siguin molt més funcionals.
- *Perspectiva Globalitzadora*: atenent a tots els plans de desenvolupament. D'aquesta manera, s'aconsegueix que l'infant atribueixi sentit a allò que aprèn i obtingui així, un aprenentatge significatiu i funcional.

- El *joc* també té un paper important. És una activitat natural, que constitueix el motor del seu desenvolupament, tant en els aspectes afectius com cognitius i socials. Per tant, proposarem situacions d'aprenentatge que ens permetin aconseguir que a través del joc, els nostres infants adquireixin les capacitats que ens hem proposat.
- Compartir la tasca educativa amb les *famílies*, fent-los participants del procés d'ensenyament aprenentatge i d'algunes de les activitats que es duquin a terme.
- L'ús de les *TIC* (Tecnologies de la Informació i la Comunicació) i els *MAV* (Medis Àudio Visuals), són un recurs més en els processos d'ensenyament aprenentatge, donant així resposta a les demandes de la societat actual.
- Des del punt de vista *didàctic-metodològic*: utilitzant estratègies emocionals i vivencials com ara contes, titelles i algunes dramatitzacions.

El *paper de l'educador* és el de mediador de l'aprenentatge; proporcionant models d'actuació que els infants imitin i interioritzin en les seves conductes habituals. A més a més l'educador ha de proporcionar seguretat i confiança al nen creant contextos de comunicació i afecte on els infants es sentin estimats i valorats.

L'*organització dels espais*, dependrà del *tipus d'activitats* i el tipus d'*agrupaments* dels alumnes que es proposa en les diferents activitats. Així doncs, s'organitzarà l'aula a partir de:

- Espais per a les *activitats individuals, mig grup i grups reduïts*. Algunes es duran a terme dins l'aula, i d'altres es faran a la biblioteca, sales polivalents i la sala de psicomotricitat. S'aprofitaran els desdoblaments que es realitzen a l'escola per fer algunes sessions amb grups reduïts de nens.
- Espais a l'aula on es treballarà a partir de *racons*, que són espais fixes on els nens juguen, treballen i interactuen entre ells i amb l'adult. El treball per racons ens permet potenciar l'autonomia dels infants, dur a terme una atenció més individualitzada, i fer front a la diversitat ja que cada alumne treballa segons les seves possibilitats i ritmes.

L'*avaluació*, és un procés que requereix planificar, prendre dades, valorar i informar. És per això, que les propostes plantejades en aquest programa estan dissenyades per fer possible l'avaluació de tot el procés educatiu. Així doncs, es tindrà en compte:

- *L'avaluació Inicial*: ens aporta informació sobre els coneixements i les capacitats de l'alumnat en relació amb nous continguts d'aprenentatge. S'utilitza també, per motivar-los i implicar-los amb allò que es vol treballar així com també afavorir aprenentatges el més significatius possible.
- *L'avaluació formativa*: es realitza de manera progressiva a les diferents situacions i activitats que es realitzen. És la que permet modificar la intervenció a partir de les informacions que s'obtenen, tot proporcionant a l'infant l'ajut pedagògic més adequat en cada moment.
- *L'avaluació sumativa*: es realitza al final del procés d'ensenyament aprenentatge i serveix per valorar les capacitats assolides i els continguts assimilats.

El seguiment dels infants de l'etapa d'Educació Infantil ha de basar-se en *l'observació sistemàtica* per part de l'educador, de les conductes que manifesten tant a nivell individual com col·lectiu i de les seves respostes davant de les activitats. L'observació, requereix un *seguiment*, i aquest requereix alhora, *instruments* que el facin factible. Així doncs, en les activitats proposades, els instruments que s'utilitzaran per recollir informació de manera organitzada són:

- Elaboració d'un *diari del mestre* on es recollirà tota aquella informació que sigui d'utilitat per avaluar el procés d'aprenentatge dels infants, així com també el procés d'ensenyament.
- Elaboració de *registres anecdòtics* on s'anotarà situacions d'especial transcendència, que resultin significatius per a l'observador.

Taula d'escala d'observació individual

Alumne:

Edat:

Curs:

Nivell:

Observador:

Data:

0 punts: No ha aconseguit l'objectiu.

1 punt: Ha aconseguit parcialment l'objectiu.

2 punts: Ha aconseguit totalment l'objectiu.

ACTIVITAT.....	0	1	2
Objectiu 1:			
Objectiu 2:			
ACTIVITAT.....	0	1	2
Objectiu 1:			
Objectiu 2:			
Objectiu 3:			
ACTIVITAT.....	0	1	2
Objectiu 1:			
Objectiu 2:			
Objectiu 3:			
Etc.			

Taula d'escala d'observació grupal

Curs:

Nivell:

Observador:

Data:

0 punts: No ha aconseguit l'objectiu.

1 punt: Ha aconseguit parcialment l'objectiu.

2 punts: Ha aconseguit totalment l'objectiu.

ACTIVITAT.....	0	1	2
Objectiu 1:			
1 (Cognoms, nom)			
2 (Cognoms, nom)			
3 (Cognoms, nom)			
4 (Cognoms, nom)			
5 (Cognoms, nom)			
6 (Cognoms, nom)			
7 (Cognoms, nom)			
8 (Cognoms, nom)			
9 (Cognoms, nom)			
10 (Cognoms, nom)			

Taula de registre anecdòtic

Observador:

Data:

Hora:

Curs:

Nivell:

Registre anecdòtic

Alumne/s implicat/s:

Conductes:

Causes:

Conseqüències:

Aspectes a considerar:

Taula de diari

Data:

Curs:

Nivell:

Observador:

Diari

Aspectes a considerar:

<i>Temari</i>		
Continguts i objectius generals	Objectius específics	Activitats relacionades
<p>1.L'art com a mètode per a la creativitat.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Descobrir, experimentar i recrear amb els objectes des d'una visió personal. 	<ul style="list-style-type: none"> -Gaudir del procés creatiu. -Expressar les pròpies emocions a partir dels diferents materials. 	<p>LA MÚSICA DE LES MANS LA MEVA ESCOLA. VIURE L'ART.</p>
<p>2.L'art com a expressió d'emocions.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fomentar la sensibilitat personal i desenvolupar la dimensió afectiva. 	<ul style="list-style-type: none"> -Nomenar i reconèixer algunes emocions en diferents pintures. -Expressar les pròpies emocions a través de l'activitat. -Observar les nostres pròpies qualitats personals. -Valorar qualitats bàsiques d'un mateix. -Identificar diferents estats emocionals. -Reconèixer com se senten els protagonistes de la història. -Identificar els propis sentiments cap a l'escola. -Expressar els sentiments que sorgeixen cap a l'escola. 	<p>LA MIRADA.</p> <p>LA MÚSICA DE LES MANS</p> <p>SOM IGUALS SOM DIFERENTS.</p> <p>FEM CIRC.</p> <p>LA TORTUGA I EL DRAC.</p> <p>LA MEVA ESCOLA.</p>
<p>3.L'art com a comunicació creativa.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupar codis facilitadors de la transmissió d'emocions, sentiments, actituds i valors. 	<ul style="list-style-type: none"> -Imitar i reproduir diferents emocions a través de l'expressió corporal i facial. -Expressar els sentiments que sorgeixen cap a la música. -Representar les emocions viscudes a partir del moviment. -Desenvolupar habilitats de relació, expressivitat, sensibilitat a través de la representació d'una història. 	<p>LA MIRADA. FEM CIRC.</p> <p>MOU EL COS.</p> <p>ACCIÓ.</p>
<p>4.L'art com a desenvolupament estètic.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fer predominar el gaudi en sí mateix. 	<ul style="list-style-type: none"> -Gaudir de la vivència. -Experimentar sensacions agradables durant el procés creatiu. 	<p>FEM CIRC. VIURE L'ART.</p>
<p>5.L'art com a experiència.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Facilitar les relacions i proporcionar significat a tot el que ens envolta. 	<ul style="list-style-type: none"> -Expressar les qualitats positives i negatives del nen amb l'ajuda de la família. -Expressar quins aspectes ens agraden dels nostres companys de classe. -Valorar el propi treball creatiu i els dels altres. 	<p>LA MEVA FLOR.</p> <p>VIURE L'ART.</p>

<p>6.L'art com a autoregulació. - Facilitar el camí cap a la transformació dels propis pensaments i accions.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Identificar situacions que ens espantin. -Experimentar sensacions o estratègies que ens ajudin a sentir-nos millor. -Experimentar la relaxació per tranquil·litzar el nostre cos i ment. -Adoptar una actitud positiva en la resolució de conflictes. -Identificar situacions que ens facin enfadar -Manifestar una actitud positiva en les interrelacions amb els altres. -Valorar els sentiments i emocions viscuts en l'activitat realitzada. 	<p>SOMIAR.</p> <p>ENS RELAXEM.</p> <p>LA TORTUGA I EL DRAC.</p> <p>ACCIÓ.</p>
--	---	---

4.ACTIVITATS

La mirada

Els gestos del cos i la cara formen part d'un llenguatge no verbal que comunica i expressa diferents estats emocionals. El nostre cos és un medi d'expressió i comunicació emocional.

OBJECTIUS

- Nomenar i reconèixer algunes emocions en diferents pintures.
- Expressar les pròpies emocions a través de l'activitat.
- Imitar i reproduir diferents emocions a través de l'expressió corporal i facial.

PROCEDIMENT

Treball en gran grup

Els nens s'asseuran formant files com si fos un teatre. El mestre es situarà davant d'ells i mostrarà unes imatges al projector. Ensenyarà pintures de diversos autors que reflecteixen diferents estats d'ànim: alegria, tristesa, enuig, preocupació, por. A continuació l'educador observarà les reaccions dels nens. A mida que van parlant pot preguntar:

“Què hi ha en aquesta pintura?”

“Com està aquesta cara?”

“És d'algú que se sent content, enfadat, trist...?”

Deixarà que els nens donin resposta; posteriorment, reproduirà les diferents expressions a través de l'expressió facial i corporal i els nens hauran d'imitar-la. L'educador els donarà un exemple aplicat a ell mateix.

La finalitat de l'activitat és que l'educador descrigui l'expressió facial de la pintura, reproduïxi aquesta expressió per als altres i posi nom a l'emoció que experimenta. Llavors serà quan els nens lliurement imitin aquest estat d'ànim i li posin un nom. Les emocions que es treballaran són la tristesa, la alegria, la por i l'enuig.

RECURSOS

- Imatges de pintures.
- Projector i ordinador.

TEMPORALITZACIÓ

25 minuts.

AVALUACIÓ DE LA PRÀCTICA

Els nens i nenes expressaven les diverses emocions en veure les diferents pintures, reien i feien comentaris com ara:

“EL ARLEQUIN” PABLO PICASSO.

“És una mare.”

“És un nen disfressat de pallaso, és el dia de carnaval”.

“Està trist, no vol disfressar-se perquè no està amb la mare”.

“EL NACIMIENTO DE VENUS” BOTTICELLI.

“És la mare del nen pallaso perquè és gran i té el cabell llarg”.

“És guapa; està trista perquè no està amb el seu fill, té els ulls com el fill”.

“LA GIOCONDA” LEONARDO DA VINCI.

“És una nena, està contenta, riu i li agrada estar sola perquè no té fills”.

“AUTORRETRATO” VICENT VAN GOGH.

“Es un senyor”.

“Està enfadat, té la cara enfadada, algú l’ha pegat”.

“EL GRITO” MUNCH.

“Està espantat, crida, és el grito”.

“Té por d’uns senyors que hi ha al darrera, vénen a buscar-lo”.

“Es como un esqueleto”.

“EL NIÑO DE LA NARANJA” VICENT VAN GOGH.

“És un bebé, no és una àvia”.

“Està contenta, no està trista”.

“RETRATO DE JAIME SABARTÉS” PABLO PICASSO.

“Es un payaso, es gracioso”.

“No vol tenir el nas malament”.

“RETRATO DE MUJER CON SOMBRERO DE BORLAS Y BLUSA ESTAMPADA” PABLO PICASSO.

“Està contenta, té molts colors a la cara, una senyora. Està guapa”.

“AUTORRETRATO” PABLO PICASSO.

“Està enfadat el senyor, té la cara d’enfadat”.

“DEPRESIÓN” VICENT VAN GOGH.

“Plora, està trist i es tapa la cara amb les mans.”

Al final d’observar i comentar cadascuna de les pintures es va proposar imitar l’expressió facial i corporal davant les imatges del projector, alguns es van mostrar més participatius que altres. Al llarg de la sessió estaven molt motivats tot i que cap al final es despistaven i xerraven d’altres coses. La sessió es va fer massa llarga.

Som iguals som diferents

En aquestes edats es treballa l’autoconcepte a mesura que van obtenint valoracions externes d’ells mateixos. Això afavoreix la construcció de la pròpia imatge, que contribueix al desenvolupament de l’autoestima.

OBJECTIUS

- Observar les nostres pròpies qualitats personals.
- Valorar qualitats bàsiques d’un mateix.

PROCEDIMENT

Treball en grups reduïts

Per grups reduïts de 4 a 6 nens es miraran els uns als altres, fixant-se molt en les característiques físiques bàsiques de cada un, en quines són les que els diferencien: el color dels ulls, dels cabells, la forma de la boca, del nas, etc. Els nens aixequen la mà i intervenen explicant les seves pròpies característiques. Per això poden disposar d’un mirall per mirar-se.

Treball individual

Un cop hagin parlat d’ells mateixos, realitzaran un dibuix del seu cos de manera individual, a mida natural sobre paper de mural amb el suport del mirall. Es crearà un racó per a realitzar l’activitat i es penjaran els dibuixos al passadís de l’escola. Aquesta sessió s’allargarà durant uns dies.

RECURSOS

- Mirall.
- Paper de mural.

- Pintures de colors.
- Pinzells.

TEMPORALITZACIÓ

25 minuts.

AVALUACIÓ DE LA PRÀCTICA

En les trobades en grups reduïts als nens els hi costava expressar les seves qualitats personals, es miraven entre ells i reien. Vaig expressar les coses que m'agradaven de mi mateixa per motivar-los i iniciar la conversa. Quan preguntava què els hi agradava d'ells mateixos es referien sobretot a parts de la cara.

La majoria d'infants al mirar-se al mirall i parlar de les pròpies característiques els hi costava expressar què veien, senyalaven amb el dit el mirall. Sovint necessitaven la meua companyia per començar a pintar i sentir-se segurs, tot i que alguns s'estimaven més estar sols. Observava que si els donava llibertat d'acció aconseguien gaudir molt.

Un nen en concret mentre pintava em va dir que el que més li agradava era el seu cor, senyalant amb el dit el seu pit.

Fem circ

La nostra cara és la imatge que reflecteix com ens sentim. L'estat d'ànim ens diu i transmet als altres quines emocions estem vivint. El nostre cos és un mitjà d'expressió i comunicació emocional. Transformar-nos en diferents personatges que expressin diverses emocions és una forma de divertir-nos adoptant diversos rols emocionals.

OBJECTIUS

- Reproduir diferents emocions a través de l'expressió corporal i gestual.
- Identificar diferents estats emocionals.
- Gaudir de la vivència.

PROCEDIMENT

Treball amb mig grup

Els nens s'asseuran com si fos un teatre. El mestre es situarà davant d'ells i es col·locarà un nas de pallaso. A continuació reproduirà diferents emocions a través de l'expressió corporal i gestual. Els infants hauran d'endevinar de quin estat emocional es tracta. Posteriorment, de manera individual, hauran de sortir lliurement i fer la mateixa dinàmica entre ells.

Treball individual

En un full de paper amb la silueta d'una cara, els nens dibuixaran l'expressió d'una cara que reflecteix l'estat emocional que vulguin. Es poden fer servir llapis de colors.

RECURSOS

- Sala de psicomotricitat.
- Nas de pallasso.
- Fulls de paper blanc.
- Llapis de colors.

TEMPORALITZACIÓ

30 minuts.

AVALUACIÓ DE LA PRÀCTICA

Anar a la sala de psicomotricitat els hi agrada molt. Quan començo a reproduir diferents emocions amb el nas de pallasso es produeixen esclats de riure entre els nens, animats observen i expressen allò que veuen:

“És un pallasso que fa riure”.

“Està content perquè ha vingut a fer psicomotricitat”.

“Se enconde, está asustado”.

“S'ha enfadat, quina cara”.

Quan és el seu torn gairebé volen fer-ho tots. Imitaven els meus gestos sense reproduir cap so. La majoria representaven emocions d'enuig i por; l'alegria no era tan present i la tristesa no apareixia. Els hi va costar expressar-se, molts tenien vergonya i es quedaven aturats sense fer res. Els preguntava quina emoció volien fer i els animava contínuament.

En el treball individual sobre paper de seguida pintaven el nas de pallasso i les emocions viscudes sortien amb més facilitat. Van fer dibuixos molt expressius i representatius de les emocions treballades.

Mou el cos

Treballar l'esquema corporal, entenent aquest com la representació mental del propi cos, dels seus segments, de les seves possibilitats de moviment, de les seves limitacions espacials i de les seves funcions. La música és un recurs pedagògic que ens ajuda a sentir-nos millor i a expressar els nostres sentiments i pensaments.

OBJECTIUS

- Expressar els sentiments que sorgeixen cap a la música.
- Representar les emocions viscudes a partir del moviment.

PROCEDIMENT

Treball en gran grup

1. Els nens amb el suport d'una cinta enganxada amb petits pals de fusta ballaran diferents ritmes musicals. Es mouran lliurement per l'espai representant les emocions viscudes a partir de les seves possibilitats de moviment.

2. Es realitzarà una relaxació per parelles. Els nens asseguts a terra amb les cames obertes i estirades agafaran a la seva parella per la panxa i faran moviments de balanceig amb l'acompanyament d'una música més tranquil·la.

3. Per acabar a partir d'unes fotografies de nens que reflecteixen diferents emocions (alegria, tristesa, por, enuig) el mestre anirà cridant als infants per posar el seu nom a sota de l'emoció que senten.

RECURSOS

- Cintes i pals de fusta.
- Músiques multiculturals.
- Músiques de bressol.
- Fotografies plastificades.
- Noms plastificats.

TEMPORALITZACIÓ

35 minuts.

AVALUACIÓ DE LA PRÀCTICA

Els nens amb les cintes trobaven més possibilitats de moviment. Corrien, saltaven, caminaven seguint els ritmes musicals. Uns imitaven als altres, s'ajuntaven per grups, s'esveraven i sorgia algun petit conflicte que ràpidament oblidaven seguint la música. Van disfrutar molt del seu moviment lliure, reien i cridaven, s'adaptaven als canvis musicals i jugaven amb les cintes.

En el moment de la relaxació els nens van seguir les consignes sense dificultats, molts van expressar la seva satisfacció davant l'activitat. Els moviments de balanceig per parelles acompanyats amb cançons de bressol els va portar a un estat de calma. Després, a l'hora d'expressar les seves emocions viscudes a partir de les fotografies, van coincidir amb un estat d'alegria.

Somiar

No sempre el conèixer les causes de la por fa desaparèixer el problema, però certament en alguns casos permet trobar solucions que poden compartir mitjançant el diàleg i la relació amb els iguals. Expressar i reconèixer que tenim por també ens pot ajudar a sentir-nos millor.

OBJECTIUS

- Identificar situacions que ens espantin.
- Experimentar sensacions o estratègies que ens ajudin a sentir-nos millor.

PROCEDIMENT

Treball en gran grup

1. Els infants veuran un vídeo asseguts a terra amb poca il·luminació. Amb aquest visionat tractarem l'arribada de la nit com un moment agradable, evocarem a partir d'imatges agradables pensaments positius. I és que l'hora d'anar a dormir per alguns nens es converteix en un problema; apareixen les pors, inseguretats i angoixes que no sempre expressen. Donarem pas a un món de somnis que ens porta a llocs meravellosos; i deixarem un espai per observar les seves sensacions.

Al acabar el vídeo el mestre iniciarà el diàleg amb preguntes com:

“Us ha agradat aquest vídeo?”.

“Quina imatge us ha agradat més? Per què?”.

“Quina imatge us ha agradat menys? Per què?”.

“Com us heu sentit? Contents, tristos, enfadats, espantats?”.

“Els somnis que es veien en el vídeo, són semblants als somnis que teniu quan aneu a dormir?”.

“Quins somnis us agradaria somiar?”.

“Creieu que hem de tenir por a la foscor? Per què?”.

“Creieu que podem gaudir dels somnis i passar-nos-ho molt bé?”.

2. Els nens s'estiraran a terra per somiar, tancaran els ulls i pensaran en coses agradables. S'ensenyarà una bola lluminosa perquè els acompanyi en els seus somnis. Finalment es despertaran fent-se pessigolles.

RECURSOS

- Sala de la biblioteca.

- Ordinador i projector amb pantalla gran.
- Bola lluminosa.

TEMPORALITZACIÓ

30 minuts.

AVALUACIÓ DE LA PRÀCTICA

Degut a la propera sortida de colònies, un nen al arribar a la classe va expressar amb el suport del seu pare que no volia anar de colònies perquè tenia por a la foscor. Pensant en com resoldre el problema vaig anar a explicar-li a una companya de feina la situació; aquesta em va oferir un material que havia elaborat en un màster de musicoteràpia per tractar les pors. Aprofitant aquest material vaig organitzar una sessió de vídeo a la biblioteca.

Va resultar molt motivador per als nens anar a la biblioteca a veure un vídeo. Al principi estaven molt xerraires però de seguida que va començar el visionat van mirar i escoltar atentament. Alguns expressaven en veu alta les coses que veien.

Al iniciar el diàleg amb les preguntes van contestar:

“M’ha agradat molt el vídeo”.

“A mi no me ha gustado”.

“El que més m’ha agradat és el cavall”.

“Estem contents perquè ens ha agradat”.

“Cuando voy a dormir sueño con el lego”.

“Y yo con los vampiros”.

“Si tenim por a la nit podem fer servir alots i ninos per dormir”.

Quan ja començaven a estar dispersos els vaig proposar que s’estiressin a terra per tancar els ulls i somiar, però abans vaig treure la bola lluminosa i es van quedar meravellats, tots la volien agafar. Van aguantar poca estona amb els ulls tancats, de seguida ens vam despertar fent-nos pessigolles i rient plegats.

El nen que no volia anar de colònies perquè tenia por de la foscor em va dir que portés la bola per dormir allà. Quan va arribar a casa decidit a anar de colònies va explicar als seus pares molt emocionat l’activitat feta a l’escola.

Després a la casa de colònies ens ho vam passar d’allò més bé i a la nit els nens van dormir tranquils acompanyats de la nostra bola lluminosa.

La música de les mans

Es pot expressar el contingut de la música sense utilitzar el llenguatge verbal, representant-la a través del llenguatge corporal. Per això es proposa aquesta activitat, en la qual donarem forma a una melodia a través del nostre cos. La música és una estratègia que facilita l'alliberament de tensions i alegries.

OBJECTIUS

- Expressar les emocions viscudes.
- Gaudir del procés creatiu.

PROCEDIMENT

Treball en gran grup

Es folraran les taules de la classe amb paper de mural blanc agrupades en quatre racons. Es posaran pintures de colors a tots els racons i amb música es donarà pas als nens a l'expressió lliure pintant amb la palma de les mans o els dits sobre els diferents murals.

RECURSOS

- Paper de mural blanc.
- Pintures de colors.
- Música diversa.

TEMPORALITZACIÓ

20 minuts.

AVALUACIÓ DE LA PRÀCTICA

Els nens al veure els murals i les pintures a les taules de seguida es van engrescar. La música que vaig escollir va ser un cd del "Cirque du Soleil" amb el qual els infants van disfrutar molt. Mentre escoltaven les melodies anaven d'un costat a l'altre pintant-se les mans i donant forma a les seves emocions en el paper.

Tot i que compartien l'espai no van aparèixer conflictes; cantaven i expressaven els seus interessos. Un infant va dir:

"La música és alegria, és maca. Alegria vol dir estar contents".

Uns nens es van cansar aviat de pintar mentre altres disfrutaven plenament de l'activitat.

La meva flor

La família és important per a la formació de l'autoconcepte i posterior construcció de l'autoestima del nen. Parlar d'ells, expressar les qualitats positives, així com els aspectes a modificar amb el total suport dels pares donarà lloc a que els nens se sentin més segurs de si mateixos. Ens agrada sentir coses positives de nosaltres mateixos, ens agrada agradar als altres. Que les persones ens valorin positivament ens ajuda a construir una autoestima positiva ... però també hem de valorar i apreciar als altres.

OBJECTIUS

- Expressar les qualitats positives i negatives del nen amb l'ajuda de la família.
- Expressar quins aspectes ens agraden dels nostres companys de classe.

DESCRIPCIÓ

Treball en família

Els pares tenen un paper protagonista i ells des de casa hauran d'escriure en una carta que ens expliquin com és el seu fill a casa, què li agrada d'ell, quines coses hauria de canviar ... així com dur a l'escola una fotografia de tota la família.

Treball en gran grup

El mestre es situarà davant dels nens i els mostrarà un dibuix d'una flor amb sis pètals. Es buscarà una estona diària per llegir individualment les cartes escrites per la família de cada nen juntament amb la fotografia. A cada pètal el mestre escriurà qualitats positives que els companys diran dels altres.

Al centre de cada flor es posarà la fotografia de família i es penjarà a la paret de la classe, aprofitant els murals pintats amb les mans perquè les decori. Aquesta sessió s'allargarà durant uns dies.

RECURSOS

- Carta de la família.
- Fotografia de la família.
- Flors dibuixades en paper.

TEMPORALITZACIÓ

20 minuts.

AVALUACIÓ DE LA PRÀCTICA

Aquesta activitat donava protagonisme als nens. Cada dia venien entusiasmats amb la carta i la fotografia de la seva família per llegir-la i que els seus companys els diguessin valoracions positives.

Els nens a l'hora de dir els aspectes positius dels seus companys, en un primer moment, es referien a característiques físiques com ara les parts de la cara o la roba. Amb la meua ajuda també es va parlar de les característiques personals, si era simpàtic, carinyós... D'aquesta manera es van animar a dir més coses.

Alguns nens no van portar la carta ni la fotografia. En aquests casos demanava que fessin ells mateixos un dibuix de la seva família, i amb els seus treballs fets a la classe, els miràvem i valoràvem la feina feta. Amb això es mostraven contents, com tota la resta de companys. A final de curs es van repartir totes les flors com a regal per casa.

Ens relaxem

Després d'una activitat física, els nens poden fer una sèrie d'exercicis de relaxació que els ajudin a adquirir un to muscular no rígid perquè puguin gaudir de molta tranquil·litat.

OBJECTIUS

- Experimentar la relaxació per tranquil·litzar el nostre cos i ment.
- Expressar les emocions viscudes.

PROCEDIMENT

Treball amb mig grup

Es realitza una activitat moguda on els infants es desplacen fent soroll amb els pals de fusta i el tambor de música disfrutant de la seva màxima llibertat.

Posteriorment estirats en el matalàs jauran damunt triant una posició còmoda i desitjable sense cap mediació per la nostra part, respectant els seus propis desitjos i procurant que es trobin a gust.

L'educador, amb gestos suaus i veu molt baixa, indicarà als nens que vagin callant poc a poc. El silenci els ajudarà a descansar pausadament.

Consigna: "Anem a agafar molt aire, a respirar molt profund, pel nas. Deixarem que l'aire entri molt endins, tan endins com puguem i ho deixem anar per la boca. Posem les mans sobre el ventre: puja, baixa, puja, baixa. En agafar aire el ventre s'infla i puja, en sortir l'aire es desinfla i baixa".

Després ens concentrarem en diferents parts del cos: primer els braços, després les cames i finalment la cara. En les extremitats, primer pujarem un membre i després l'altre. Mentre un està en moviment l'altre es relaxa.

A la cara es farà un suau massatge amb les mans, fent moviments circulars sobre les galtes.

Per grups de tres agafaran unes mantes i amb un dels nens estirat sobre la manta faran moviments de balanceig. S'aniran canviant de lloc per sentir l'experiència.

En finalitzar podem comentar lliurement el que hem sentit. Convidarem a la participació amb preguntes per reflexionar:

"Com et sents?"

"T'ha agradat? Per què?"

"T'agradaria repetir?"

"Quan podríem fer relaxació?"

RECURSOS

- Sala de psicomotricitat.
- Pals de fusta i tambor.
- Matalàs.
- Mantes.

TEMPORALITZACIÓ

30 minuts.

AVALUACIÓ DE LA PRÀCTICA

En la part lliure de la sessió els nens van disfrutar molt tocant els pals de fusta i el tambor, a vegades es barallaven pel tambor i em demanaven suport. Tot i així van jugar contents, gaudint de l'activitat. Es desplaçaven per tota la sala i s'imitaven, seguien a qui tenia el tambor fent molt enrenou.

Al recollir els infants no volien parar i mica en mica convidant-los a estirar-se al matalàs es van animar. La relaxació va començar i els nens continuaven xerrant, amb les consignes es van interessar més per les sensacions que experimentaven. Els ajudava i orientava amb els diferents moviments, al final de la sessió amb la manta, on la intenció era relaxar-se més, ho van viure amb moltes rialles.

Després quan vam compartir les experiències es van mostrar contents, el que més els havia agradat era l'estona lliure de moviment i el moment de la

manta. No estan gaire acostumats a aquests tipus d'exercicis més conscients del cos.

La tortuga i el drac

Per afavorir les relacions socials dels nens amb els seus iguals hem d'ajudar oferint models de convivència i relació, a partir d'històries en què intervinguin uns personatges molt familiars i pròxims a ells. Ells seran la seva referència a l'hora d'adoptar conductes semblants.

OBJECTIUS

- Reconèixer com se senten els protagonistes de la història.
- Adoptar una actitud positiva en la resolució de conflictes.
- Identificar situacions que ens facin enfadar.

PROCEDIMENT

Treball amb mig grup

L'educador farà una representació mitjançant titelles d'una situació molt propera a ells. La representació consisteix en una tortuga que té problemes a l'escola amb els seus companys perquè els molesta i no se sent estimada. En aquest conte apareixerà un drac que l'ajudarà a resoldre el problema. Facilitarà la comprensió de la història amb dibuixos plastificats.

Després, podem convidar els nens a que ens ajudin a representar algun titella i a explicar la història. Fins i tot podem representar-la dramatitzant els diferents personatges mitjançant role-playing.

HISTÒRIA DE LA TORTUGA

Vet aquí que una vegada hi havia una tortuga petita que no li agradava l'escola, es deia Tortugueta. Ella el que volia era quedar-se a casa o bé anar a voltar tot el dia pel carrer. La Tortugueta pensava que era massa difícil provar d'escriure, massa difícil llegir llibres o fer matemàtiques. Li agradava molestar els seus companys, prendre'ls el llapis, amagar els fulls...no li agradava compartir i no li agradava escoltar els seus mestres. Trobava massa difícil seguir les normes de l'escola. També trobava massa difícil no enfadar-se.

Cada dia la Tortugueta es deia a ella mateixa que intentaria no posar-se en problemes. Però cada dia s'enfadava, se sentia frustrada i llavors feia alguna cosa que no havia de fer.

Els seus companys no volien jugar amb ella i la Tortugueta es va començar a sentir sola i dolenta.

Un dia que la Tortugueta se sentia trista es va trobar amb el Drac savi del seu barri. El Drac sabia moltes, moltes coses i quan va veure a la Tortugueta li va preguntar:

-“Tortugueta, per què estàs tan trista?” La Tortugueta li va contestar fluixet, perquè estava una mica vergonyosa davant d’aquell Drac tan savi.

-“És que tinc un problema molt gran. Sempre que estic enfadada no em puc controlar. Sempre estic al mig de baralles i em sembla que ningú m’estima.”

-“Mira- Li va dir- Et diré un secret. La solució dels teus problemes la tens tu. La solució està amb tu. Vagis on vagis.”

La Tortugueta no ho entenia. –“És la teva closca, la teva closca...és per això que tens una closca, sempre que estiguis enfadada, o et sentis preocupada, tu el que has de fer és entrar dins teu” El Drac savi li va explicar encara més bé.- “Quan siguis dins teu, pots seguir aquests passos”:

Em dic a mi mateixa:

1. “STOP”
2. Respiro.
3. Dic com em sento.
4. Quin problema tinc.

“Després descansa fins que els teus sentiments no siguin tan forts, fins que et sentis calmada.”

El Drac savi va ensenyar a la Tortugueta com posar-se dins la closca per calmar-se, tal i com ara jo us ensenyaré.

“Ho veieu? Feu així: creueu els braços per davant del pit, llavors digueu-vos a vosaltres mateixos STOP, després respiro, dic com em sento i quin problema tinc”.

Llavors el Drac savi va dir: “Ara ja ho saps, la propera vegada que tinguis problemes entra dins teu i calma’t”.

L’endemà, a l’escola, la Tortugueta estava fent feina quan un company la va molestar. Va sentir com es començava a enfadar i va recordar el que el Drac savi li havia dit.

Llavors es va amagar a la seva closca i es va dir a ella mateixa “STOP”, va respirar i va dir “estic enfadada i algú m’està molestant!”.

La Tortugueta estava contenta de veure que era agradable estar dins seu, que s’hi estava bé. Aviat es va sentir tranquil·la. Quan va sortir es va quedar sorpresa de veure que la seva mestra estava somrient. Li va dir que se sentia molt orgullosa d’ella.

La Tortugueta se sentia molt contenta. Després d’unes setmanes, va descobrir que els seus amics volien jugar amb ella, i que la feina li semblava més fàcil. Se sentia feliç. La Tortugueta mai més va pensar que era dolenta.

Preguntes i reflexions

“Què li ha passat a la tortuga?”.

“Com s’ha de sentir?”.

“Vosaltres us enfadeu sovint?”.

“Què podem fer per no enfadar-nos?”.

RECURSOS

- Aula de suport.
- Història amb dibuixos plastificats.
- Titelles.

TEMPORALITZACIÓ

30 minuts.

AVALUACIÓ DE LA PRÀCTICA

Al començar es van trobar amb els dibuixos de la història penjats a la pissarra. De seguida es van engrescar i van seure disposats a escoltar, els hi agrada molt els contes. Però la seva emoció va créixer quan vaig treure la primera titella, es van quedar meravellats, i després al veure el drac també. Al acabar quan vaig fer les preguntes van dir:

“La tortuga es sentia trista perquè no sabia escriure ni fer números”.

“Els nens la molestaven i ella els pegava, llavors no volien jugar amb ella i s’enfadava”.

“La tortuga s’amagava a la closca, respirava i sortia per parlar. Després de respirar estava contenta perquè havia trobat la solució del seu amic drac”.

“No ens agrada que ens facin mal perquè no volem jugar”.

A l’hora de proposar als nens que m’ajudessin a representar la història amb algun titella es van oferir gairebé tots. Després quan tenien les titelles a les mans i havien de parlar no sabien què dir, repetien les meves paraules. Tot i que algú es va atrevir a dir alguna cosa.

Per acabar vaig proposar als nens practicar la solució de la tortuga quan estiguessin enfadats.

La meva escola

Aquesta activitat tracta d'identificar els sentiments cap a l'escola, de conèixer i prendre consciència de les coses que ens agraden i les que no ens agraden, en definitiva, de poder dir la nostra opinió de la situació escolar.

OBJECTIUS

- Identificar els propis sentiments cap a l'escola.
- Expressar els sentiments que sorgeixen cap a l'escola.
- Gaudir del procés creatiu.

PROCEDIMENT

Treball amb mig grup

Abans de realitzar l'activitat, els nens sortiran al pati per observar l'edifici de l'escola.

1. Posteriorment, a la classe repartirem unes peces de construcció amb diferents formes geomètriques. Els nens construiran un edifici que simularà ser la seva escola.

El mestre, dirigint-se al grup-classe, demanarà als nens que diguin coses (positives i negatives) de l'escola.

Preguntes i reflexions

“Què feu a l'escola?”.

“Per què veniu a l'escola?”.

“Què podeu aprendre?”.

“Què us agrada?”.

“Què no us agrada?”

“Com us sentiu venint a l'escola?”.

2. Seguidament, es repartiran cartolines per representar en pla, segons el seu model de construcció, l'edifici de l'escola.

Una vegada estiguin acabats els treballs, es farà un muntatge per decorar el passadís de l'escola.

RECURSOS

- Peces de construcció.
- Cartolines.
- Tisores.

- Cola.

TEMPORALITZACIÓ

30 minuts.

AVALUACIÓ DE LA PRÀCTICA

Al sortir al pati per veure l'edifici de l'escola alguns nens de seguida es van distreure, volien anar a jugar. Els havia de fer preguntes de detalls concrets de l'edifici perquè estiguessin atents.

Quan vam tornar a la classe estaven esverats però al veure que treia les peces de construcció i fer la meua pròpia escola van començar a fer silenci i a observar. Al acabar vaig explicar que volia que ells fessin el mateix i molt animats s'hi van posar. Van realitzar construccions molt diferents, mentre s'entretenien vaig aprofitar per preguntar, les seves respostes eren molt diverses:

“A l'escola juguem”.

“A mi no me gusta pintar”.

“Aprenem les lletres”.

“Me gusta mucho”.

“A mi no m'agrada venir”.

Acció

Per afavorir les relacions socials dels nens amb els seus iguals hem d'ajudar oferint models de convivència i relació, a partir d'històries en què intervinguin uns personatges dels quals es sentin protagonistes actius.

OBJECTIUS

- Desenvolupar habilitats de relació, expressivitat, sensibilitat a través de la representació d'una història.
- Manifestar una actitud positiva en les interrelacions amb els altres.
- Valorar els sentiments i emocions viscuts en l'activitat realitzada.

PROCEDIMENT

Treball amb mig grup

Els nens s'asseuran formant un semicercle. Poden agafar les seves cadires o bé poden seure sobre una catifa.

1.El mestre els mostrarà un conte amb una sèrie d'imatges. Seguidament narrarà la història d'uns personatges que generen situacions de convivència i relació.

HISTÒRIA DEL NAP

L'avi va plantar un nap petit.

El nap es va fer gran. "Creix, creix!"-deia l'avi-.

L'avi volia arrencar el nap. "Ufff!"

L'avi va cridar l'àvia. "Estira!"-li va dir-.

L'àvia va cridar la nena. "Estira!"

La nena va cridar el nen. "Estira!"

El nen va cridar el gos. "Estira!"

El gos va cridar el gat. "Estira!"

El gat va cridar la rata. "Estira!"

Finalment va sortir el nap! "Aiii! Uiii!"-van cridar tots-.

Tothom va anar per terra!!! Però... van riure molt i molt!. "Visca! Ha ha ha!"

2.Després d'explicar la història se'ls farà una sèrie de preguntes i s'iniciarà una conversa:

"Què li passa al protagonista de la història?"

"Com se sent?"

"Té molts amics?"

"Què van fer els seus amics?"

3.Es repartiran unes disfresses i convidarem als nens per representar la història al pati de l'escola. Gravarem la representació amb vídeo i en un altre moment la veurem plegats a l'ordinador de la classe.

TEMPORALITZACIÓ

40 minuts.

RECURSOS

- Aula de suport.
- Conte.
- Disfresses.
- Càmera de fotos i vídeo.

- Ordinador.

AVALUACIÓ DE LA PRÀCTICA

Els nens van escoltar el conte amb molta atenció, la història els va provocar sensacions agradables, es fixaven molt en els dibuixos. A l'hora de la conversa tothom volia dir la seva:

“El senyor no té força per arrencar el nap”.

“El gat el va ajudar”.

“Tiene muchos amigos”.

“Van estirar tots junts”.

Abans de sortir al pati vam fer un petit assaig de la representació del conte amb les disfresses, els nens es mostraven molt contents i animats, sobretot perquè els gravaria en vídeo.

Al pati tots seguien les meves consignes, repetien les frases de la història i es sentien protagonistes. Junts vam passar una estona divertida.

En el moment de veure el vídeo a l'ordinador es van sorprendre de veure's, reien molt animadament i s'anaven mirant uns als altres amb complicitat.

Viure l'art

Representar i evocar aspectes de la realitat viscuda, coneguda o imaginada i expressar-los mitjançant diferents formes de representació és l'apreciació positiva de les manifestacions artístiques dels nens. La creació és un canal d'expressió dels propis sentiments i emocions.

OBJECTIUS

- Experimentar sensacions agradables durant el procés creatiu.
- Expressar les pròpies emocions a partir dels diferents materials.
- Valorar el propi treball creatiu i els dels altres.

PROCEDIMENT

Es muntarà un racó fixa a l'aula amb materials diversos per crear i representar tot tipus de manifestacions artístiques. Els nens aniran passant de manera lliure pel racó en les estones de joc.

La mestra valorarà els treballs realitzats pels infants que s'aniran exposant a la resta de companys.

RECURSOS

- Cavallets de pintura.
- Pintures de colors.
- Pinzells.
- Material fungible.

TEMPORALITZACIÓ

30 minuts.

AVALUACIÓ DE LA PRÀCTICA

Els nens van rebre la notícia molt animats en el moment de presentar el racó. Però quan arribaven les estones de joc gairebé sempre eren els mateixos que anaven al racó.

Hi havia un nen que durant tot el curs havia mostrat una part imaginativa que destacava, per això quan va veure aquest espai es va emocionar molt, les seves representacions eren impressionants. Va disfrutar i fer disfrutar als altres amb les seves creacions.

Animava a que tots passessin pel racó, buscaven la meva valoració positiva davant les seves representacions.

5. PROCÉS DE PRÀCTIQUES

La meua experiència com a tutora del grup de nens va ser un factor important en l'organització i elaboració de les activitats. El fet d'observar les seves limitacions i necessitats en el dia a dia va facilitar la meua tasca d'intervenció.

En el grup es produïen molt problemes de relació tenint en compte les edats dels nens i les seves característiques individuals, i la comprensió de la llengua per alguns era limitada. Però sobretot hi havia una influència de cultures bastant forta on cadascú es feia entendre a la seva manera, majoritàriament de forma negativa. Les vivències personals es reflectien en algunes conductes com ara la cerca d'afecte, la provocació constant i la creació de conflictes.

Degut a tots aquests problemes que presentaven, la idea de fer un programa d'educació emocional amb ells resultava evident. Però, com he esmentat abans, una de les principals dificultats amb les que em trobava era que una gran part de nens no entenien la llengua. Per tant, havia de trobar la manera d'arribar a ells amb la meua intervenció. I l'expressió a través de l'art va ser la solució, era una bona manera d'aconseguir un llenguatge comú de comunicació.

El món de l'art, la creativitat i l'expressió sempre m'ha resultat fascinant, sobretot amb nens, perquè és una via molt facilitadora d'emocions i gaudi. Crear activitats a partir d'aquestes premisses va ser una gran motivació per mi.

Vaig recollir experiències viscudes i no viscudes per construir les diferents dinàmiques. Volia ensenyar als nens un ventall molt ampli de vies d'expressió aprofitant tots els recursos que m'oferia l'escola.

En l'actualitat, les noves tecnologies estan molt presents, i els infants són grans usuaris. Per això, fer servir a les meves activitats aquest recurs, va afavorir el seu interès. Era important que tots els materials fossin prou motivadors pels nens, tenint en compte que molts d'ells per la seva situació personal no tenien accés.

Les famílies també era un punt bàsic a tractar perquè dins el context escolar s'intentava constantment acollir-les i fer-les partícips de l'aprenentatge diari dels nens. Per tant, era necessària la seva col·laboració en algunes de les sessions. I penso que van respondre molt bé.

Em va resultar còmode programar les activitats i ubicar-les. A l'hora de fer les presentacions de cadascuna d'elles vaig comprovar que els infants es mostraven entusiasmats. Tot i que després, en el procés, molts d'ells es dispersaven. Per això, oferir molts recursos musicals, plàstics i visuals va resultar una bona metodologia de treball, on ells poguessin seguir el fil sense dificultats. També la meua pràctica educativa m'ajudava a interessar-los de nou i a buscar altres estratègies en moments necessaris.

En moltes de les sessions m'hi vaig implicar directament, jugant amb ells i participant, volia crear un vincle afectiu amb els nens, fer-los sentir segurs i amb confiança per obrir-se a les seves emocions i compartir-les junts.

La diversitat cultural proporcionava un enriquiment mutu que ens feia viure les dinàmiques amb més intensitat. Els nens aconseguien fluir amb llibertat, i tenir l'oportunitat d'expressar les seves vivències i sensacions a partir de diversos llenguatges. D'aquesta manera van participar més, amb més autonomia i millor comprensió, donant lloc a un aprenentatge significatiu i unes relacions sanes.

Aquesta experiència m'ha ajudat a madurar moltes idees tant a nivell personal com professional. La creació i implementació del programa ha estat un aprenentatge que necessitava assolir per millorar la meva tasca com a mestra i establir uns vincles més propers amb els infants. Conèixer i compartir les emocions ens ha ajudat a entendre moltes vivències, a ser més empàtics.

Els resultats obtinguts amb les activitats han estat positius, les meves perspectives en cadascuna de les sessions no sempre eren les esperades, i a vegades, sentia que el meu esforç no era prou, però els nens et fan veure que no sempre les coses han de sortir bé. És més important valorar les dificultats del procés que aconseguir l'objectiu.

Atendre totes les necessitats amb els recursos que tenim és una tasca gairebé impossible, i això ho visc diàriament amb tot el que faig. Aquest treball no ha estat una excepció, però m'ha donat l'oportunitat d'obrir un nou camí cap a un benestar propi i dels meus alumnes.

6.CONCLUSIONS

Crear un programa d'educació emocional és molt enriquidor. Pots elaborar intervencions molts diverses en qualsevol àmbit.

La necessitat de fer el programa a la meua escola era molt clara, els infants provenien d'un context amb problemàtiques socials que es reflectien en les seves relacions i aprenentatges escolars.

A partir d'aquí, observant les necessitats van sorgir moltes idees d'intervenció, però al final vaig veure clar per on havia d'anar i era treballar a partir del que més m'agrada i conec, l'expressió artística.

Amb la recerca d'informació, a l'hora de construir el marc teòric, vaig arribar a coneixements més amplis i a una primera conclusió, era evident la importància del treball de les emocions en aquestes edats, sobretot per la prevenció i el propi benestar personal i social.

El fet de veure altres experiències educatives, com l'exemple dels programes basats amb la música i les arts per a nens de comunitats desfavorides a les escoles australianes, em va donar més motius per seguir amb la meua idea. Les àrees artístiques a la formació educativa són poc valorades i gràcies a aquestes intervencions i la seva difusió, pots comprovar l'impacta que provoca en la motivació dels infants i la prevenció de problemàtiques derivades de comunitats d'alta necessitat.

El disseny de les activitats el vaig anar modelant amb una certa coherència, tenint en compte les necessitats dels infants, l'organització dels espais, la distribució de les sessions i la seva aplicació. Era un avantatge acompanyar als infants al llarg del curs perquè em donava seguretat i més llibertat en les meves intervencions, gràcies a això vaig poder observar millor les seves respostes i donar continuïtat al treball emocional.

Vaig escollir diversitat de materials que fossin motivadors pels nens. L'apropament a les noves tecnologies va facilitar la meua tasca, treballar a partir d'imatges i vídeos ajudava en la comprensió d'algunes activitats. Igual que actuar amb plena llibertat a partir de materials més quotidians com ara la pintura, feia que els nens visquessin moments de gaudi total.

Cal dir que el suport que vaig rebre de l'escola i les meves companyes en particular va ser un factor molt important per al desenvolupament del programa, el seu interès feia que la meua feina fos valorada.

Ha estat un regal observar com els infants aconseguen expressar-se amb les dinàmiques, a escoltar el seu interior, a estimar i respectar. A disfrutar dels moments de relaxació i plena llibertat d'acció, a ser creatius, i descobrir un nou món de sensacions i emocions. En conclusió, aprendre a fluir amb l'art.

7.BIBLIOGRAFIA

Bisquerra, R. (2000). *Educación emocional y bienestar*. España: Wolters Kluwer.

Bisquerra, R. (2009). *Psicopedagogía de las emociones*. Madrid: Síntesis.

López Cassà, E. (2010). *Educación emocional. Programa para 3-6 años*. España: Wolters Kluwer.

López, F., Etxerria, I., Fuentes, M. J. i Ortiz, M. J. (2008). *Desarrollo afectivo y social*. Madrid: Psicología Pirámide.

Csikszentmihalyi, M. (1997). *Fluir (flow). Una psicología de la felicidad*. Barcelona: Kairós.

Bach, E. i Darder, P. (2002). *Sedúctete para seducir. Vivir y educar las emociones*. Barcelona: Paidós.

Logan, L. M. i V. G. (1980). *Estrategias para una enseñanza creativa*. Barcelona: Oikos Tau.

Sorín, M. (1992). *Creatividad*. Barcelona: Labor.

<http://www.songroom.org.au/> (Consulta: 16 d'abril 2012).

8.ANNEXOS
